

Finland

Slöjd [Käsityö]

Marléne Johansson & Eila Lindfors

Inledning

I Finland är skolslöjden ett obligatoriskt ämne sedan 140 år tillbaka. Finländaren Uno Cygnæus införde – som den första i Europa – slöjd (handarbete, infattande textil, trä- och metallslöjd) som obligatoriskt ämne år 1866 (Cygnaus, 1861; Peltonen, 1999). Cygnæus menade att slöjden var betydande för folks bildning och att slöjdkulturen kunde bevaras och höjas genom att införa skolslöjd. Folkets slöjdkultur överfördes inte till folkskolan utan kunskapsområdet blev till skolslöjd med skolans läroplaner och bildningsuppdrag. Fortfarande bygger den slöjdpedagogiska idén på att när slöjdens kunskapsområden undervisas på olika nivåer i utbildningssystemen så är slöjden inte längre ”ren” slöjd, utan ämnesinnehållet omvandlas till pedagogisk slöjdverksamhet; utbildningsrelaterad slöjd (Lindfors, 1992).

Under de första 100 åren från 1860-talet till slutet av 1960-talet har skolämnets namn utvecklats, från handarbete med kvinnlig och manlig inriktning [nais- ja mieskäsityöt], till flickornas och gossarnas handarbeten [tyttöjen ja poikien käsityöt], och vidare till flickornas handarbeten [käsityö] och pojkarnas träslöjd [veisto]. Elever fick gemensam undervisning under årskurserna 1–2 och undervisningen delades efter kön från tredje årskurs. Cygnaeus föreslog att det skulle ordnas slöjdbyte i viss utsträckning, men i folkskolans praxis delades slöjden upp som undervisning för flickor och gossar. (Marjanen, 2007; Suojanen, 2000.)

Vid grundskolans införande i början av 1970-talet gjordes försök att minska in- vanda könsuppdelningar med att benämna slöjden olikt. Under de första två års- kurserna benämndes slöjd som småslöjd [käsityöaskartelu], och från den tredje årskursen textilslöjd och teknisk slöjd [tekstiilityö ja tekninen työ]. Under den tredje årskursen studerade elever både teknisk slöjd och textilslöjd ett halvt år var, därefter hade de möjlighet att välja mellan slöjdarterna (Anon, 1970). I praktiken valde de flesta flickor dock textilslöjd medan pojkar valde teknisk slöjd (Autio, 1995). Få elever var tillräckligt modiga att välja emot sitt kön. Un- der studierna fanns det också en bytesperiod där elever fick arbeta några veckor med den slöjdart som de hade valt bort. Trots traditionens makt påbörjades den utveckling som framöver ledde fram till gemensam slöjd för alla elever på 2000- talet. Det krävdes dock två läroplaner där skolämnet först nämndes som små- slöjd, teknisk slöjd och textilslöjd [alkuopetuksen käsityö, tekstiilityö ja tekninen työ], och vidare slöjd; teknisk slöjd och textilslöjd [käsityö; tekstiilityö ja tekni- nen työ] innan man kunde sätta upp gemensamma mål för slöjdamnet utan att splittra det i delar.

Nuläget

I den senaste läroplanen, år 2004, benämns skolämnet med ett ord *Slöjd* [Käsi- työ] i Finland. Slöjden har gemensamma mål oberoende av material och tekniker som användas under slöjdprocesserna. Ingången i läroplanstexten för slöjdamnet under den grundläggande utbildningen framhåller slöjdens uppgift att utveckla elevernas personliga egenskaper och slöjdfärdigheter:

Slöjdundervisningens uppgift är att utveckla elevens slöjdfärdigheter på ett sätt som ökar hans eller hennes självkänsla och ger honom eller henne glädje och tillfredsställelse över sitt arbete. Dessutom ökar elevens ansvarskänsla för arbete och materialanvändning och han eller hon lär sig att uppskatta arbete och material av god kvalitet och att förhålla sig kritiskt både till sina egna val och till de impulser, produkter och tjänster som står till buds. Undervisningen genomförs utgående från arbetsområden och projekt som motsvarar ele- vens utvecklingsstadium med hjälp av experiment, undersökningar och upptäckter. Slöjdundervisningens uppgift är att lära eleven att arbeta systematiskt, långsiktigt och självständigt, utveckla hans eller hennes kreativitet samt estetiska, tekniska och psykomo- toriska färdigheter, problemlösningsfärdigheter och förståelse för teknologiska fenomen i vardagen. Eleven skall ges möjlighet att bekanta sig med kulturtraditioner inom slöjden i Finland och hos andra folk. (Utbildningsstyrelsen, 2004, s. 240)

Idag är slöjd ett obligatoriskt ämne i Finland under årskurserna 1–7 och valbart i årskurserna 8–9. Under årskurserna 1–4 är slöjd ett gemensamt ämne för alla elever, likaså som obligatoriska studier under årskurserna 5–7. Som valbara studier i årskurserna 8–9 kan eleverna inrikta sig på textilslöjd eller teknisk slöjd. Målen för årskurserna 1–4 syftar till grundläggande kunskap och färdigheter.

Eleven skall:

- lära sig olika begrepp som hänför sig till slöjd och lära sig att tryggt använda olika material, arbetsredskap och arbetssätt
- tillägna sig en positiv inställning till arbetarskydd och lära sig att tryggt använda arbetsredskap, maskiner och apparater och lära sig att sörja för trivseln i sin arbetsmiljö
- lära sig produktplanering och de grundläggande teknikerna i slöjd och öva sig i de färdigheter som dessa förutsätter, vilket utvecklar elevens tankeförmåga och kreativitet
- lära sig rumsgestaltning och tredimensionellt tänkande i sin planering och i sitt arbete
- lära sig att fästa vikt vid produkters estetiska egenskaper, färger och former
- lära sig att tillverka, underhålla och reparera vardagliga bruksföremål
- lära sig att ta ansvar för föremål i sin omgivning och förstå att produkter har en livscykel
- bekanta sig med användningen av informationsteknik under slöjdprocessens olika skeden och i olika inlärningsmiljöer
- lära sig att småningom behärska en hel slöjdprocess
- bekanta sig med tekniken i vardagslivet
- lära sig att utvärdera och uppskatta sitt eget och andras arbete.

(Utbildningsstyrelsen, 2004, s. 240)

Målen för årskurserna 5–9 är att fördjupa tidigare mål i syfte att öka kunskaper, färdigheter och förståelse av omgivningens föremål och formgivnings- och teknologikultur. Eleven skall:

- lära sig att planera och tillverka ändamålsenliga och estetiska produkter av god kvalitet och att i sitt arbete ta hänsyn till de etiska, ekologiska och ekonomiska värdena
- sätta sig in i finländarnas och i tillämpliga delar också i andra folkgruppers formgivnings-, hantverks-, och teknologikultur och på så sätt få stoff för att bygga upp sin egen identitet och för sitt planeringsarbete
- sätta sig in i kunskaper och färdigheter inom traditionell och modern teknologi som kan tillämpas i vardagslivet, i fortsatta studier, i kommande arbetsuppgifter och under fritiden
- lära sig att kritiskt reflektera över och att sätta värde på sitt eget och andras arbete samt att självständigt och i samarbete med andra söka kreativa lösningar på problem med hjälp av olika informationskällor
- lära sig att ta ställning till den teknologiska utvecklingen och dess betydelse för människans, samhällets och naturens välmåga
- lära sig att förstå företagsverksamhet och industriella produktionsprocesser.

(Utbildningsstyrelsen, 2004, s. 242)

De ovan nämnda målen skall nås under den tid som under de första två åren består av en timme i veckan och i årskurserna 3–6 vanligtvis som två timmar per vecka. Under den sista obligatoriska årskursen i sjunde klassen studerar eleverna 3 timmar slöjd per vecka. Den valbara delen av slöjdstudierna består av olika korta slöjdkurser. Under de första fyra åren ges inga vitsord utan evalueringen är verbal och skriftlig. I slutet av fjärde årskursen får eleverna oftast sitt första vitsord beroende av skolans läroplan.

Slöjd finns också i gymnasiet. Det har varit möjligt att välja slöjd på gymnasiet sedan slutet av 1990-talet och sedan år 2000 har det funnits ett nationellt gymnasiediplom i slöjd (Utbildningsstyrelsen, 2007). Slöjdkurser i gymnasiet ordnas dock inte vid alla gymnasier utan skolorna får välja ifall de vill satsa resurser på detta. Slöjdens uppgift som gymnasieämne är att utveckla de studerandes slöjdfärdigheter och ge kunskaper om slöjdens mångsidighet. Gymnasieslöjden är menad att ge en bred bild av hur kunskaperna och färdigheterna kan användas i kreativ slöjdverksamhet, vid problemlösning och som uttrycksmedel. Det är möjligt att studera 1–3 valbara slöjdkurser. Den sista kursen är en gymnasiediplomkurs där eleven planerar och tillverkar en slöjdprodukt utgående från ett problem efter en nationell uppgift och instruktioner. Gymnasiediplomet är ett godkänt betyg på att eleven behärskar slöjd på gymnasienivå och diplommet kan användas vid ansökan till studieplatser efter gymnasiet.

Forskningsläget

När Cygnæus införde slöjd på schemat 1866 fanns en syn på fostran som bland annat grundade sig på Frøbels pedagogik, men skolslöjden hade under slutet av 1800-talet ingen egen bakgrundsvetenskap (Peltonen, 1999). Efter att lärarutbildningarna överfördes till universiteten i mitten av 1970-talet framträdde ett stort forskningsbehov inom slöjdområdet (Lindfors, 1995). De två forskningsområdena *Slöjdpedagogik* respektive *Slöjdvetenskap* utvecklades inom fältet. I inledningsskedet utvecklades slöjdvetenskap (fi. käsityötiede) vid Helsingfors universitet (Anttila, 1983, 1993), slöjdpedagogik (fi. käsityökasvatus) vid Åbo universitet i Raumo (Peltonen, 1999) och slöjdpedagogik vid Åbo Akademi i Vasa (Lindfors, 1992). Inriktningarna har därefter utvecklats med professorer, doktorsavhandlingar och forskningsområden. Inriktningarna studeras som hu-

vudämne (eller biämne) i akademiska examina på alla nivåer. Flera professorer, docenter och lektorer har varit och är verksamma vid universiteten i Helsingfors, Åbo och i Vasa samt vid Joensuu universitet i Nyslott som har ämneslärarutbildning i slöjd. Den svenskspråkiga lärarutbildningen inom teknisk slöjd och textilslöjd i Finland finns vid den pedagogiska fakulteten, Åbo Akademi i Vasa. Den finskspråkiga lärarutbildningen inom teknisk slöjd är placerad vid Åbo universitet i Raumo. Vid Joensuu studerar man slöjdvetskap och vid Helsingfors universitet kan ämneslärarstudier inom textilslöjd välja pedagogik eller slöjdvetskap som huvudämne i sin magisterexamen. Dessutom studeras och forskas slöjdundervisning och lärande vid alla övriga pedagogiska fakulteter. Vid fakulteterna arbetar minst en lektor i klasslärarutbildningen inom teknisk slöjd, teknologi, textilslöjd eller slöjdvetskap. Egna forskningsdiscipliner, professorer och ett stort antal disputerade forskare har bidragit till att studeranden erbjudits en hög vetenskaplig nivå under hela sin utbildning. I Finland måste alla lärare ha en magisterexamen för att få fast tjänst i skolan.

Vid en översiktlig bild, utifrån doktorsavhandlingar och forskning inom slöjdområdet kan tre riktningar urskiljas; 1. slöjdpedagogisk inriktning, med teknisk slöjd och/eller teknologi som innehåll; 2. slöjdpedagogisk inriktning med slöjd som helhetsverksamhet; och 3. slöjdvetskap, med slöjdens planerings- och tillverkningsprocesser som fokus.

Den första inriktningen poängterar slöjdens och teknologins förhållanden i undervisningen (Lindfors, 2007a). Slöjden ses varken som helhetsverksamhet där man arbetar med material och använder teknologin för att lösa problem eller som teknisk slöjd (se t.ex. Kankare, 1997; Metsärinne, 2003), utan liknar mer teknologi likt ett paraplykoncept i undervisningen. I detta fall ses slöjden som en tillverkningsprocess för att lösa teknologiska problem (se t.ex. Järvinen, 2002; Rasinen, 2000). Inriktningen kan uppfattas som en kamp mellan slöjd och teknologi för undervisning på skolans nivå. Forskare från denna riktning är vanligtvis män med bakgrund i teknisk slöjd (Lindfors 2007a).

I den andra inriktningen uppfattas slöjden som en helhetsverksamhet (Lindfors, 1992). Forskningen utgår från filosofisk grund eller kvalitativt och kvantitativt material ur helhetsverksamhetens synvinkel i undervisningens kontext (Lindfors, 2001, 2007b; Malmberg, 1995). Forskningen behandlar slöjdens betydelse och

karaktär (se t.ex. Kojonkoski-Rännäli, 1998) samt slöjdlärares och lärarstudenters uppfattningar och förståelse om slöjd i pedagogisk kontext (se t.ex. Lepistö, 2004; Nygren-Landgårds, 2000, 2003b). Inriktningen fokuserar på textilslöjd och teknisk slöjd som helhetsfenomen i en pedagogisk kontext.

Den tredje inriktningen med forskning inom slöjdfältet är slöjdvetenskap. Vetenskapsområdet tillhör en pedagogisk fakultet men slöjd undersöks oberoende av undervisningens kontext. Slöjdvetenskaplig forskning har främst fokus på design- och tillverkningsprocesser och/eller en produkt. Forskningen kan riktas mot personen som planerar och tillverkar en produkt, själva slöjdprocessen eller föremålet ur psykologisk, fysiologisk, social, kulturell, ekonomisk eller teknologisk synvinkel (Anttila, 1993; Ihatsu, 2006; Luutonen & al., 1999; Seitamaa-Hakkarainen & al., 2007; Uotila & Koskennurmi-Sivonen, 2006). Forskning har bedrivits som estetiskt, visuellt, kulturellt eller teknologiskt fenomen samt ur tillverkarens och användarens perspektiv (Lindfors, 2007b). Slöjdforskningen har främst hört till det textila området med dess material och produkter och med kvinnor som forskare. Slöjdvetenskapliga resultat kan tillämpas i olika sektorer i samhället exempelvis inom textilföretag eller för välmående i samhället i stort. Ur skolslöjdens syn är slöjdvetenskapliga resultat substans för att på ett djupare eller nytt sätt utveckla det textila fältet inom slöjdundervisningen.

Framtidsläget

Det är angeläget att nå ut med forskningsresultat och få elever, föräldrar och beslutsfattare medvetna om slöjdens kunskapsbidrag för att samtidigt öka möjligheterna för fortsatt utveckling. Det största hotet mot slöjdämnet och slöjdforskning kan sammanfattas med "okunskap" om slöjdens bidrag för elever, skola och samhället i stort. Välutbildade lärare för slöjdämnet och fortsatt forskning är en förutsättning för att legitimera slöjden som skolämne i framtidens skolsystem. Därför är det viktigt att utveckla alla slöjdens forskningsriktningar.

Skolans traditioner att lära slöjd uppdelat som textilt och tekniskt slöjdinnehåll kan vara en angelägen framtidsfråga i konkurrensen mellan slöjd och teknologi inom slöjdämnet i Finland. En fråga att ställa i framtidens förnyade läroplaner är teknologins roll i hela slöjdämnet. Slöjdvetenskap ger betydelsefulla resultat att

motivera slöjd som skolämne, men forskningsresultaten från slöjdvetenskapen genereras mest från den textila sidan. Det är ett stort behov att också forska om slöjdprocesser inom andra materialområden och det är därmed en utmaning för slöjdvetenskapen att i framtiden kunna göra materialområdet bredare. På så sätt skulle slöjdvetenskap utgöra en bas för hela slöjdämnet i skolan. En utmaning för slöjdpedagogiken är att forska slöjd i olika pedagogiska kontexter från olika synvinklar. Sett över tid har avsaknaden av ett eget vetenskapsområde medverkat till slöjdämnets stagnation. Numera har slöjdområdet en egen plats i vetenskapssamfundet i Finland som slöjdvetenskap och slöjdpedagogik som viktiga led i att föra diskussioner och fatta beslut utifrån vetenskapliga grunder. Målet är att slöjdvetenskapliga och slöjdpedagogiska forskningsresultat skall kunna motivera slöjd som fortsatt läroämne i skolan.

Finländska slöjdforskare har tidigt samarbetat med övriga Norden. Under 1990-talet ansvarade Linnéa Lindfors och Juhani Peltonen för ett nordiskt forskarnätverk *Slöjddkompetens i nordisk kultur* med forskarutbildning för nordiska doktorander (Lindfors, 2000; Peltonen, 1999). Dessutom har exempelvis forskarutbildningskurser under 2000-talet arrangerats via NordFo-organisationen (Nordiskt forum för forskning och utvecklingsarbete inom utbildning i slöjd) och samarbetet mellan Umeå universitet och Åbo Akademi i Vasa har medverkat till att slöjdforskningen öppnats upp mot Norden (Nygren-Landgårds & Borg, 2006).

I ett under 2008 nystartat Slöjdpedagogiskt resurscenter vid Åbo Akademi i Vasa finns för nuvarande 12 aktiva forskarstuderande inskrivna, varav sex är från Finland och sex är från Sverige, Norge, Grönland och Danmark. Syftet med centret är att erbjuda nationella och internationella slöjdläroämnestuderande och lärare studier, deltagande i utvecklings- och forskningsprojekt samt uppmuntra till samarbete. Målet med centrat är förutom att bidra till slöjdpedagogisk forskning även att erbjuda möjligheter för examina i slöjdpedagogik på magister- och doktorsnivå. Det finns ett stort nordiskt behov av magistrar och disputerade inom ämnet. Det slöjdpedagogiska centrat har byggts upp genom nordiskt samarbete och en följd av att slöjdpedagogik är ett eget vetenskapsområde enbart i Finland och inkluderar hela slöjdämnet, både textilslöjd och teknisk slöjd, samt att undervisningsspråket är svenska vid Åbo Akademi. Centrat stimulerar till nya

infallsvinklar och stärker och utvecklar pågående forskning, samt nya forskar-team bildas då forskare från olika delar av Norden möts. I kontakt med de andra nordiska länderna finns utvecklingspotential för framtiden (Johansson & Nygren-Landgårds 2008; Nykvist, 2008).

På skolans vardagsnivå finns det flera teman och utvecklingsbehov som kan utvecklas i nordiskt samarbete. Med IT-möjligheter kan både slöjdundervisning och forskningssamarbeten utvecklas framöver inte bara i Finland utan också i Norden och Europa (Kröger 2003; Lindfors 2007c; Porko-Hudd, 2005; Virta, 2005). Slöjdämnet erbjuder dessutom perspektiv på hållbar utveckling som är en central fråga för hela det globala framtida samhället (Dillon 2006; Suojanen, 1997). Ett av slöjdämnets bidrag är att få arbeta i ett helhetsperspektiv vilket kan vara mindre vanligt då elever i dagens konsumtionssamhälle snarare arbetar med delar och halvfabrikat. I skolan är slöjdämnet förhållandevis ensamt om att låta elever tillverka fysiska föremål. I slöjden får eleverna möta utmaningar och lösa problem i en hel tillverkningsprocess, när de i en oftast oförutsedd problemlösning arbetar från idé och planering och med olika redskap omvandlar material till färdiga slöjdföremål (Johansson, 2002, 2006, 2008a, 2008b; Lindfors 2005; Moreno Herrera, 1998; Metsärinne 2005). Slöjdens lärmiljö erbjuder lärande till företagsamhet (Lindfors 2007d; Nygren-Landgårds, 2003a; Suojanen, 1999). Slöjd innefattar såväl materiella som immateriella resurser som än mer behöver lyftas fram både i skolundervisning och i framtida forskning.

Referenser

- Anon. (1970). *Peruskoulun opetussuunnitelmakomitean mietintö II. Oppiaineiden opetussuunnitelmat* (Komiteanmietintö A;1970:5).
- Anttila, P. (1983). *Työ ja työhön kasvatettavuus. Tutkimus koulun työkasvatuksen rakenteesta ja siihen vaikuttavista tekijöistä* (Tutkimuksia, 100). Helsinki: Helsingin yliopiston kasvatustieteen laitos.
- Anttila, P. (1993). *Käsityön ja muotoilun teoreettiset peruseet*. Porvoo: WSOY.

- Autio, O. (1997). *Student's development in technical abilities in Finnish comprehensive school. Boys and girls in an experiment of shared craft education*. Helsinki university. Researches 177.
- Cygnaeus, U. (1861). *Förslag rörande folkskoleväsendet i Finland, enligt Kejsersliga senatens uppdrag i underdånighet afgifna*. Helsingfors: Kejsersliga Senatens tryckeri.
- Dillon, P. (2006). A pedagogy of connection and education for sustainability. I A-L. Rauma, S. Pöllänen & P. Seitamaa-Hakkarainen (Red.) *Human perspectives on Sustainable Future*. (Research Reports of the Faculty of Education, 152–161). Joensuu: University of Joensuu.
- Ihatsu, A-M. (2006). Käsityö – uusiutuva luonnonvara. I L. Kaukinen & M. Collanus (Red.) *Tekstejä ja kangastuksia. Puheenvuoroja käsityöstä ja sen tulevaisuudesta*. Artefakta 17. Tampere: Akatiimi, 19–30.
- Johansson, M. (2002). *Slöjdpraktik i skolan – hand, tanke, kommunikation och andra medierande redskap* (Göteborg Studies in Educational Science, 183). Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis.
- Johansson, M. (2006). The work in the classroom for sloyd. *Journal of Research in Teacher Education*, 2–3/2006, 153–171.
- Johansson, M. (2008a). Att tänka med nålen i hand – medierande redskap i slöjdpraktik. Ingår i H. Rystedt & R. Säljö (Red.), *Kunskap och människans redskap: teknik och lärande*, 263–276. Lund: Studentlitteratur.
- Johansson, M. (2008b). Kommunikation i skolans slöjdpraktik. Ingår i K. Borg & L. Lindström (Red.) *Slöjda för livet – om pedagogisk slöjd*, 145–157. Stockholm: Lärarförbundets förslag.
- Johansson, M. & Nygren-Landgårds, C. (2008). Slöjdpedagogiska utmaningar. I G. Björk (Red.). *Samtid & Framtid. Pedagogisk forskning vid ÅA. Jubileumsrapport 90 år*. (Vetenskapligt granskad rapport Nr 26/2008, s. 55–68) Vasa, Finland: Pedagogiska fakulteten, Åbo Akademi.
- Järvinen, E-M. (2002) *Education about and through technology. In search of more appropriate pedagogical approaches to technology education*. Faculty of education. University of Oulu. Acta universitatis Ouluensis. E Scientiae Rerum Socialium 50.

- Kankare, P. (1997). *Teknologian lukutaidon totetumiskonteksti pesuskoulun teknisessä työssä* (Turun yliopiston julkaisusarja, sarja C, osa 139). Turku: Turun yliopisto.
- Kojonkoski-Rännäli, S. (1998). *Ajatus käsissämme. Käsityön käsitteen merkitysisällön analyysi*. Turun yliopisto, Kasvatustieteiden tiedekunta, julkaisusarja A:185. Turku: Rauman opettajankoulutuslaitos.
- Kröger, T. (2003). *The Diversity of www Learning and Teaching Materials at the Website "Virtual Craft Place"* (Publication in Education, Faculty of Education, University of Joensuu no 90). Savonlinna: Department of Teacher Education.
- Lepistö, J. (2004). *Käsityö kasvatuksen välineenä. Seurantatutkimus opiskelijoiden käsityötä koskevien käsitysten jäsentyneisyydestä ennen luokanopettajakoulutuksen käsityön peruskurssin opintoja ja niiden jälkeen*. Turun yliopiston julkaisusarja, sarja C, osa 219. Turku: Turun yliopisto.
- Lindfors, E. (2001). Art and Technology – Two Perspectives on Sloyd and Sloyd Education. I C. Nygren-Landgårds & J. Peltonen (Red.) *Visioner om slöjd och slöjdpedagogik. Forskning i slöjdpedagogik och slöjdvetenskap*. (Techne serien: Forskning i slöjdpedagogik och slöjdvetenskap, B:10/2001, 240–250). Vasa: Åbo Akademi, Institutionen för lärarutbildning/Enheten för slöjdpedagogik och huslig ekonomi.
- Lindfors, E. (2005). En teknologisk produkt i pedagogisk slöjd. I Kullas, S. & Pelkonen, M-L. (Red.), *The relationship of Nordic handicraft studies to product development and technology* (Techne serien, Forskning i slöjdpedagogik och slöjdvetenskap, B14/2005, 239–250). Rauma: University of Turku, Department of teacher education in Rauma.
- Lindfors, E. (2007a). Technology Education – is it available equally for girls and boys in the future? Teoksessa S. Karkulehto & K. Laine (Red.) *Call for Creative Futures. Conference Proceedings*. (Publications of the Department of Art Studies and Anthropology A. Literature 15. University of Oulu, 110-123). Hämtat från: [www.cream.oulu.fi /documents/ccf_ebook1.pdf](http://www.cream.oulu.fi/documents/ccf_ebook1.pdf)

- Lindfors, E. (2007b). Sloyd in education – Student teacher perspective. I M. Johansson & M. Porko-Hudd (Red.) *Knowledge, Qualities and sloyd*. I M. Johansson & M. Porko-Hudd (Eds.), *Knowledge, Qualities and Sloyd* (Techne series: Research in Sloyd Education and Crafts Science A:10/2007, 53–73). Vasa, Finland: Åbo Akademi University, Faculty of Education.
- Lindfors, E. (2007c). Learning skills by video clips. In L. M. Gorghiu, G. Gorhiu, A. Glava, C. Glava, S. Kalnina, E. Lindfors, V. Grigore, P. Llavona & G. Thorsteinsson (Eds.) *ICT in education: Reflections and perspectives*. *Revista Educatia* 21, 85–92.
- Lindfors, E. (2007d). Kutistuuko T-paita? – Tuotetestaus käyttäjälähtöisen suunnittelun oppimistehtävänä. I K. Merenluoto, A. Virta & P. Carpelan (Red.) *Opettajankoulutuksen muuttuvat rakenteet. Ainedidaktinen symposium 2007*. Turun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan julkaisuja B:77, 327–355.
- Lindfors, L. (1992). *På väg mot en slöjdpedagogisk teori. Paradigmutveckling och kunskapsbehållning – sammanfattning av tre studier* (Akademisk avhandling, Rapporten från Pedagogiska fakulteten, 34/1991). Vasa: Åbo Akademi, Institutionen för lärarutbildning/Institutionen för pedagogik.
- Lindfors, L. (1995). Om paradigmutveckling i slöjdpedagogisk forskning. I L. Lindfors & J. Peltonen (Red.), *Slöjdkompetens i nordisk kultur. Del I* (Techne serien: Forskning i slöjdpedagogik B:1/1995, 16–39). Vasa: Åbo Akademi, Institutionen för lärarutbildning.
- Lindfors, L. (2000). Nordisk slöjdforskning. Fakta och funderingar inför projekt-samarbete. I Suojanen, U. & Porko-Hudd, M. (Red.), *World-Wide Sloyd* (Techne serien: Forskning i slöjdpedagogik och slöjdvetenskap, B:8/2000, 17–48). Vasa: Åbo Akademi, Institutionen för lärarutbildning/Enheten för slöjdpedagogik och huslig ekonomi.
- Luutonen, M., Koskenurmi-Sivinen, R., Koski, J. T., Raunio, A.-M., Salo-Mattila, K., Seitamaa-Hakkarainen, P. & Syrjäläinen, E. (1999). *Työrukkänen. Tutkimus Helsingin yliopiston käsityönopettajan koulutuksessa*. Helsinki: Yliopistopaino.

- Malmberg, E. (1995). *Att upptäcka systemnätverk i edukativ slöjd. Analyser av elevens slöjdhandlingar i en kontext. En paradigmutvecklande ansats* (Akademisk avhandling, Vasa, Institutionen för lärarutbildning). Åbo: Åbo Akademis förlag.
- Marjanen, P. (2007). *Kasvattavaa vai käytännöllistä käsityötä? – kansakoulun ja alkavan peruskoulun kouylykäsityön tavoitteiden ja sisältöjen analyysi*. Oulun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Kasvatustieteiden ja opettajankoulutuksen yksikkö. (Licentiatavhandling).
- Metsärinne, M. (2003) *Sloyd vision teaching and learning. Case and action research on the 9 th classes*. (Annales universitatis Turkuensis. Ser. C–Tom 198).
- Metsärinne, M. (2005) From craft education stereotypes into sloyd. I Kullas, S. & Pelkonen, M-L. (Red.), *The relationship of Nordic handicraft studies to product development and technology* (Techne serien, Forskning i slöjdpedagogik och slöjdvetskap, B14/2005, 41–49). Rauma: University of Turku, Department of teacher education in Rauma.
- Moreno Herrera, L. (1998). *Cuban Sloyd. An evolutionary approach: Theoretical perspective and empirical contribution* (Akademisk avhandling, Vasa, Institutionen för lärarutbildning). Åbo: Åbo Akademi University Press.
- Nygren–Landgårds, C. (2000). *Educational and teaching ideologies in sloyd teacher education* (Akademisk avhandling, Vasa, Institutionen för lärarutbildning). Åbo: Åbo Akademi University Press.
- Nygren–Landgårds, C. (2003a). Företagsamhetsfostran och slöjdundervisning. Ingår i J. Sandven *Fagkultur og kernefaglighed. Dokumentasjon fra NordFo-symposium Fredriksberg Seminarium 2.-6. oktober 2002*. (Techne serien, Forskning i slöjdpedagogik och slöjdvetskap, B12/2003, 176–186). Norge, Notodden: NordFo.
- Nygren-Landgårds, C. (2003b). *Skolslöjd nu och då – men vad sen?* (Rapport Nr 5/2003). Vasa. Åbo Akademi, Pedagogiska fakulteten.
- Nygren-Landgårds, C. & Borg, K. (2006). *Lärandeprocesser genom skapande arbete i vetenskaplig belysning. Artiklar från en forskarutbildningskurs* (Rapport Nr 21/2006). Vasa: Åbo Akademi, Pedagogiska fakulteten.

- Nykvist, A. (2008). Slöjdpedagogiskt center i Vasa. I *Meddelanden från Åbo Akademi*, Nr 2, 1.3.2008, s. 12–15. Hämtat från: web.abo.fi/Meddelanden/forskning/2008_03_slöjd.sht
- Peltonen, J. (1999). Slöjdkultur och slöjdpedagogik. En vetenskapsteoretisk betraktelse. *Nordisk Pedagogik*, 19(2), 67–77.
- Porko-Hudd, M. (2005). *Under ytan, vid ytan och ovanför ytan. Analys av tanken bakom tre läromedel i slöjd*. (Akademisk avhandling). Åbo: Åbo Akademis förlag.
- Rasinen, A. (2000). Developing *Technology Education*. In *Search of Curriculum Elements for Finnish General Education Schools*. University of Jyväskylä. Jyväskylä studies in education and social research. 171.
- Seitamaa-Hakkarainen, P., Pöllänen, S., Luutonen, M., Kaipainen M., Kröger, T., Raunio, A-M., Sipilä O., Turunen V., Vartiainen, L. & Heinonen, A. (2007). *Käsityötieteen ja käsityömuotoilun sekä teknologiakasvatuksen tutkimusohjelma Savonlinnan opettajankoulutuslaitoksessa*. Joensuun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunnan tutkimuksia 100.
- Suojanen, U. (1997). Slöjd som en del av hållbar utveckling. I Seitamaa-Hakkarainen, P & Uolila, M. (Red.), *Produkt, Fenomen, Upplevelse* (Techne series: Forskning i slöjdpedagogik och slöjdvetskap, B:3/1997, 73–87). Helsinki: University of Helsinki, Faculty of Education.
- Suojanen, U. (1999). Slöjdens möjligheter att stödja fostran till företagsamhet. I Porko, M. (Red.), *Slöjd i informationssamfundet – konflikt eller konsensus* (Techne serien: Forskning i slöjdpedagogik och slöjdvetskap, B:6/1999, 27–36). Vasa: Åbo Akademi, Institutionen för lärarutbildning/Enheten för slöjdpedagogik och huslig ekonomi.
- Suojanen, U. (2000). Slöjd och samhällsförändring. I Suojanen, U. & Porko-Hudd, M. (Red.) *World-Wide Sloyd. Ideologi för framtidens samhälle* (Techne Series Forskning i slöjdpedagogik och slöjdvetskap. B: 8/2000, 65–98). Vasa: Åbo Akademi, Institutionen för lärarutbildning/Enheten för slöjdpedagogik och huslig ekonomi.
- Uotila, M. & Koskennurmi-Sivonen, R. (2006). Käsityö ja muotoilu – tulevaisuuden luksusta. I L. Kaukinen & M. Collanus (Red.) *Tekstejä ja kangas-*

tuksia. Puheenvuoroja käsityöstä ja sen tulevaisuudesta. (Artefakta 17. Tampere: Akatiimi, 207–224).

Utbildningsstyrelsen (2004). *Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2004.* Hämtat från: www.oph.fi/svenska/ops/grundskola/LPgrundl.pdf

Utbildningsstyrelsen (2007). *Gymnasiediplomet Slöjd 2007-2008.* Helsingfors: Utbildningsstyrelsen. Hämtat från: www.edu.fi/svenska/gymnasiet/gymndiplom/slöjddiplom0708.pdf

Virta, K. (2005). *Kindergarten, sloyd and classroom teacher trainees' self-directed learning, metacognitive regulation and web-based support.* *Turun yliopiston julkaisusarja* (Turun yliopiston julkaisusarja, sarja C, osa 286). Turku: Turun yliopisto.